

Beszélgetés **Prof. Csányi Sándorral**
a Szent István Egyetem VadVilág Megőrzési
Intézetének igazgatójával

A tények embere

A szaktárca tavaly a nagyvadállomány létszámának csökkentésére programot kezdeményezett. Ennek kidolgozására az Országos Vadgazdálkodási Adattár kapott megbízást, melynek vezetőjeként vállalta, hogy a tervszámokat előadások keretében ismerteti. Javaslatá helyenként komoly, indulatoktól sem mentes vitát váltott ki...

FOTÓ: KOKAI MÁRTON

– Alaposan felkavarta a kedélyeket az egyesek által „vadirtásnak” nevezett tervvezet. Valóban olyan súlyos a helyzet, ahogyan azt felvázolta?

– Ha abból indulunk ki, hogy az 1960-as években évente 21 500 nagyvadat ejtettek el Magyarországon, napjainkra pedig ez a szám már meghaladja a 300 ezret, nincs értelme azon vitatkozni, hogy országosan nagyságrendekkel magasabb a nagyvad létszáma. Ma 5-6 megyében külön-külön lőnek annyi szarvast, vaddisznót vagy őzet évente, mint 50 éve országos szinten összesen, miközben már akkor is azt mondták, hogy sok a nagyvad. Legalább 4 évtizede jelentősen alulhasznosított az állomány, aminek fő bizonyítéka, hogy évről-évre több nagyvadat lehetett lőni.

Az állománycsökkentés megtervezésére szóló feladatot a kialakult helyzeten alapuló politikai döntés előzte meg. Tudjuk, látjuk az eddigi eredményeket és a helyzet nem javul. Az általunk kidolgozott értékek is árnyalhatók, de kitarok a véleményem mellett.

– Mire alapozza a csökkentés mértékével kapcsolatos indítványát?

– A felkérés világos célokat fogalmazott meg: jelentős és tartós létszámcsökkenés elérését. Az állomány- és a terítékrendeket a hatvanas évekig visszamenőleg értékeltük, az adatokat az utóbbi 2 évtizedre pedig megyei, illetve körzeti szinten is vizsgáltuk. Ez

azt is jelenti, hogy az 5 nagyvad faj mindegyikére 35-45 javaslat készült. A számításokban a „becslési” adatok szerepe igen visszafogott volt, mert vitatható valóság tartalmukat az OVA vezetőjeként én ismerem a legjobban.

Fogadjuk el, hogy a jelenlegi nagyvadlétszám bizonyos helyeken fenntarthatatlan, gazdaságilag elviselhetetlen és politikai támadások alapját képezi. A Dél-nyugati Dunántúlon például a vadgazdálkodásból származó bevétel 20-30 százalékát a vadkárok térítése viszi el, és ha ehhez még hozzávesszük a kármelegelőzés vagy kárelhárítás ki nem mutatott költségeit is, akkor valószínűleg ennek az aránya még nagyobb. Ezek a ráfordítások és a kifizetett károk a szakmai céloktól viszik el a pénzt. Amíg ez így van, addig hiába beszélünk a hivatásos vadászok anyagi megbecsülésének szükségességéről, ha egyszerűen nincs rá fedezet.

– Magán a vadállományon nem érződik a „túltartottság”...

– Valóban, ökológiai értelemben egyelőre nem látványos a probléma, hiszen a szükséges táplálék, a búvó- vagy a szaporodási hely ekkora vadmenyiség számára is rendelkezésre állhat. A sűrűségfüggő hatások, például az utódszám-felnevelés csökkenése, a kondíció romlása vagy a trófeák hanyatlása sem tapasztalható – vagy csak nincsenek ilyen adataink. Csakhogy sem az erdő, sem

a mezőgazdasági területek célja nem a vad eltartása. Az ágazatok közötti tűrőképesség határát régen átlépte a vadlétszám, s a gazdálkodók gyakran és erélyesen sérelmezik az elviselhetetlen kártételt.

– Az őzzel mi a probléma?

– Az őz nem probléma, hanem lehetőség. Minőségi gondok talán még nincsenek, ám a tervek készítésénél egyéb körülményeket is figyelembe lehet venni. Így például az ország jelentős részében az engedélyezett lelövési tervszámok tartósan nem teljesültek, aminek fő oka a suta- és a gidalelövés elmaradása. A lehetőségekhez jobban igazodó szabályozás nem kell, hogy mindenütt nagy létszámcsökkentéssel járjon, de ha belekukkantunk az adatokba, azok alapján látszik, hogy számos vadászterületen jócskán növelni lehetne a lelövések számát.

Az apróvadask területeken az őzek lőtt vadként történő értékesítése komoly bevételi forrás lehetne, amely talán részben pótolhatná az apróvad bevételeinek drámai csökkenését. Ha a suta- és a gidalejtések a bakterítékek nagyságához igazodnának, akkor a 2012-es értékekkel számolva, országosan 140 millió forintos többlet keletkezne a vadhús-értékesítésből. A tarvad-vadászat elmulasztásával, az összedugdosott krotáliákkal az érintettek elsősorban önmaguknak okoznak anyagi veszteséget és az őzállománynak ártanak...

– Ezek szerint a trófea-centrikus vadgazdálkodás tévút lenne?

– A trófea-centrikus vadászat kettős gondolatot takar. Egyrészt ez egy állományjavítási elképzelés, másrészt pedig egy gazdálkodási szemlélet, amiben a bevételeket szinte kizárólag a hímivarra – az agancsos vagy szarvalt egyedekre – alapozzák. Hamis remény azonban, hogy a válogató vadászat az agancsminőségre nézve genetikai előrehaladást okoz, mivel az állattenyésztés módszereit így nem lehet a vadgazdálkodásba átültetni. Azzal azonban nem ártanak, hogy ha a ragadozókhoz hasonlóan szelektálnak, s kiemelik a gyengébb egyedeket, azzal az állomány javát szolgálják, de genetikailag „jobb” bikákat, bakokat ezzel a módszerrel nem lehet létrehozni. A gazdasági értelemben trófea-centrikus vadászat tette lehetővé, hogy a magyar vadgazdálkodás néhány évtizede még a „trófeás” vadból és az élő nyúlból tulajdonképpen el tudta tartani magát, ám ez mára megszűnt. A külföldiek még jönnek hozzánk vadászni, de a számuk már egy évtizede nem, vagy alig nőtt. A vadgazdálkodás finanszírozását tehát új alapokra kell helyezni, a vadhús-értékesítés arányának például növekednie kellene az ágazat pénzügyi mérlegében. Tudomásul kell venni, hogy a „trófeás” vadon túl is vannak lehetőségek, és amíg a bevétel negyedét-harmadát „kidobjuk” vadkárta, addig a hiányzó pénzt máshonnan kell pótolni.

– Az állománynövekedés és a terjeszkedés talán a vaddisznónál a legszembetűnőbb. Véleménye szerint lehet köze ennek az apróvad fogyásához?

– Nem számszerűsíthető a vaddisznó apróvadra gyakorolt hatása, mert alig van olyan vizsgálat, ami tényleges méréseken alapulna és még az is elképzelhető, hogy túlértékelt ez a kérdés. De azt látva, hogy Békésben, Csongrádban és Jász-Nagykun-Szolnokban is több mint 1100 vaddisznó-lelővést jelentettek az utolsó idényben, óhatatlanul el kell gondolnodni a vaddisznó ilyen hatásán. Az apróvad fogy, ez kétségtelen, ám hogy a fácántojást mi eszi meg – a vaddisznó vagy más ragadozó –, bizonyítékok nélkül nehéz megállapítani. A tojásmaradványokat az ürülékben és a gyomortartalomban a hagyományos módszerekkel szinte lehetetlen kimutatni, de a molekuláris genetika eszközeivel módunk lenne megbízhatóbb adatokat gyűjteni és

” az én „játszóterem” az erdő volt

annak függvényében megállapításokat tenni. Addig azonban ez jelentős hézag marad a tudásunkban. Úgy gondolom, hogy egy mindenevő fajnak, mint a vaddisznónak, semmiképpen sincs létjogosultsága az apróvadász területen, főleg nem olyan nagy számban és sűrűségben, ahogyan az néhol tapasztalható. A tényleges helyzet megértéséhez azonban – még egyszer mondom – bizonyíték kell.

– Ezek szerint – amíg az apróvadra gyakorolt hatását nem sikerül konkretizálni – a vaddisznóállományt csak a mezőgazdasági károkozása miatt kell „faragni”?

– A vaddisznó történelmileg elhíresült „kártevő”, de esetében a házi sertésre veszedelmes betegségek fenntartásában és terjesztésében viselt szerepére vagy zoonózisok közvetítésével az emberre leselkedő egészségügyi kockázataira is gondolni kell. Az igazi gondot jelenleg egész Európában a vadkár jelenti. Egy ilyen szapora faj a hagyományos szemlélettel nem tartható korában. Az állományt kizárólag a nőivar erős vadászatával lehetne visszaszorítani, amely persze etikai kérdés is, mert a malacok fölül nem illik a szoptató kocát ellőni.

Az a véleményem, hogy esetenként pragmatikus döntéseket is meg kell hozni, például az éjjellátó céltávcsövek használatával kapcsolatosan. Nézzük végig az emberiség történetét: a Homo sapiens vadászata mintegy 50-70 ezer évvel ezelőtt vált igazán eredményessé, vagyis akkor, amikor elkezdte az eszközeit tökéletesíteni.

A marokkó, a hajító lándzsa, a parittyá, majd az íj, a számszerj, végül a tüzfegyverek terjedése jellemezte ezt a technikai evolúciót. Korábban az eredményesség érdekében az új vívmányok vadászathoz történő bevezetésének nem lehetett – és nem is kellett – megálljt parancsolni. Nem értem, miért ne lehetne az éjjellátó használatának szabályait is végiggondolni a kárelhárításban – szabályozott és ellenőrzött körülmények között? S bár néhányan jogos etikai aggályokat támasztanak vele szemben, az is etikai kérdés, hogy a vadat minden kétséget kizáróan felismerjék, elbírálják, végül kíméletesen, a legkisebb szenvedést okozó, pontos találattal terítke hozzák. Ehhez segítséget nyújthatnak ezek az eszközök, nem is beszélve a baleset-megelőzési szempontokról.

– Logikus érvelés, de mi garanciája, hogy egyesek nem fognak éjjellátóval bikát löni?

– Nem az ártalmasság vélelméből kell kiindulni, hanem abból, hogy a vadászok is szabálykövetők, és akiről ennek az ellenkezője bizonyosodik be, azt kell felelősségre vonni. Megfelelően szabályozott körülményeket kell teremteni és folyamatosan ellenőrizni... Én nem azt mondom, hogy szükség-szerű bevezetni az éjjellátó céltávcsöveket, de hogy elfogulatlanul mérlegelni kellene a kockázatait és az előnyeiket, az biztos.

– A vaddisznó felbukkanása a lakott területeken szintén a faj szaporaságának köszönhető?

– Az urbanizálódás nem csak a magas létszám eredménye. A fokozódó vadászati

nyomáson túl a vaddisznó „esze” is hozzájárul ahhoz, hogy ma már a kertvárosokban, parkokban, belterületeken is megjelent vagy megtelepedett. Ahol a vad biztonságban érzi magát, ráadásul táplálékot is talál, onnan magától nem fog elmenni. A különböző vadfajok városiasodása Nyugat-Európában egyébként több évtizedes jelenség, de az Amerikai Egyesült Államokban is 30-40 évvel ezelőtt vált rendszeressé a fehérfarkú szarvasok megjelenése a kertvárosokban. Hozzáteszem, hogy nem a vaddisznó az egyetlen „beköltöző” vadfaj, hanem a nyest, a róka, a borz, a szarka, a dolmányos varjú is – és még sorolhatnám.

– Mi a teendő? Mert a „civil”, nem vadászó polgártársaink gyors megoldást sürgetnek és tőlünk, vadászoktól várják a gondok megnyugtató kezelését.

– A vadászterületi létszámcsökkentéstől önmagában nem sok várható. Hiába lőnek „odakint” többet, akkor sem húzódna vissza a vaddisznó az eredeti élőhelyére, mert a szabad élettér nem elegendő vonzerő számára. A városok peremén vagy az erdő közé ékelődő, kisebb lakott területeken ugyanis nyugalmat és biztonságot lel és a veteményesek vagy a hulladékgyűjtő konténerek tartalma a táplálékigényét is fedezi, ezért esze ágában sincs tehát odébbállni. A vadállatok urbanizálódásának jelenségével meg kell tanulnunk együtt élni. Ehhez persze a jelenleginél hatékonyabb kommunikációra és hiteles köztájékoztatásra volna szükség... A Vadvilág Megőrzési Intézetben mi lassan 20 éve kezdünk el a kérdéssel foglalkozni és mára már nem csak mi látjuk, hogy ez mennyire indokolt lépés volt...

A nagyvad és az apróvad vadászati eredményeinek változása

Időszak	Átlagos teríték	Teríték változása*	Vadászok száma	Vadászok számának változása*	Egy vadászra jutó vadelejtés
Nagyvad					
1960–1969	21 492		19 284		1,11
1970–1979	80 452	374%	25 318	131%	3,18
1980–1989	101 995	475%	33 124	172%	3,08
1990–1999	116 391	542%	45 275	235%	2,57
2000–2009	211 887	986%	53 844	279%	3,94
2010–2013	289 980	1349%	58 523	303%	4,95
Apróvad					
1960–1969	686 214		19 284		35,58
1970–1979	1 341 326	195%	25 318	131%	52,98
1980–1989	1 244 280	181%	33 124	172%	37,56
1990–1999	845 233	123%	45 275	235%	18,67
2000–2009	658 839	96%	53 844	279%	12,24
2010–2013	514 722	75%	58 523	303%	8,80

*Változások az 1960–1969 közötti időszakhoz képest

– Egyesek azt állítják, hogy a kutatók „íróasztal mögül mondják meg a tutit”, s rendszerint a gyakorlatba át nem ültethető javaslatokkal állnak elő. Mit gondol erről?

– Embere válogatja, hogy egy-egy módszertanilag megalapozott terepi vizsgálat eredményeként születő ajánlásnak milyen a fogadtatása. Szerencsére egyre több a megfelelő végzettséggel – s ami még fontosabb: tudásszinttel – rendelkező szakember, aki nyitott és fogékony az újra, s hajlandó párbeszédet folytatni. Az, hogy valaki befogadó vagy elutasító, sokszor nem iskolázottság vagy felkészültség, hanem személyiség függvénye.

– A vadgazdálkodási végzettséggel rendelkezők sokszor nem kerülnek döntéshozatali pozícióba...

– Azért mind többen felismerik, hogy sokkal jobban működik a dolog, ha szakértő kezébe kerül a karmesteri pálcá. Ha van elég képzett szakember, akiknek jó része elhelyezkedési gondokkal küzd, akkor érdemes megteremteni a feltételrendszert ahhoz, hogy ők is érvényesülhessenek. Jó lenne, ha az új törvény előírná, hogy vadászmaster csak szakmai képzettséggel rendelkező személy lehet.

– Önt sokszor illetik azzal a váddal, hogy mivel sohasem volt puska a kezében, nem képes „vadászként” gondolkodni...

– Édesapám erdészként szolgált, ezért az én „játsszóterem” az erdő volt, de a tények tiszteletére is neveltek. Azt hiszem, lehet érte irigyelni, de én a természetet és a vadászatot Széchenyi vagy Pállfy módjára, az alapoktól tanulhattam.

A veréb- és az egerállományt már saját kezűleg szabályoztam, bújtam a vadászati szép- és szakirodalmat, elevenen és holtan gyűjtöttem állatokat, s viszonylag hamar kialakult bennem a tudományos megismerés iránti érdeklődés. S bár eredetileg grafikus szerettem volna lenni, de mivel nem volt hozzá elegendő tehetségem vagy kellő kitartásom, így agrármérnöki diplomát szereztem. Az állami vadászvizsgát Bertóti Pista bácsinál tettem le, de nem lettem vadász. Miért is lenne ez baj?

Wallendums Péter

